

Economisch-Statistische Berichten

Aankopen van duurzame verbruiks-
goederen in Amerika

★

Drs. P. M. van Nieuwenhuizen

Economische ontwikkeling
en
consumptieve bestedingen

★

Drs. W. H. Kemmers

De appeloogst 1958

★

Mr. B. Moret

Financiering van de middengrote
onderneming

★

Drs. H. Linnemann

Jordanië

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT.

43e JAARGANG

No. 2148

WOENSDAG 3 SEPTEMBER 1958

HOLLANDSCHE SOCIETEIT
VAN LEVENSVZERKERINGEN N.V.

Anderhalve Eeuw

Levensverzekering

HOOFDKANTOOR
Heerengracht 475, Tel. 49100
AMSTERDAM-C.

HEAD OFFICE FOR CANADA
330 Bay Street
TORONTO 1

H. BRONS Jr
MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80*

MAURITSWEG 23
ROTTERDAM

Opleiding tot Belastingconsulent

De Nederlandse Federatie van Belastingconsulenten (Bond en Instituut) organiseert mondelinge cursussen in AMSTERDAM, ROTTERDAM, DEN HAAG, UTRECHT, DEVENTER, ARNHEM en GRONINGEN o.l.v. inspecteurs van 's Rijks belastingen.

Middelbare Schoolopleiding of gelijkwaardige ontwikkeling vereist.

EXAMENS ONDER RIJKSTOEZICHT

Prospectus en aanmelding:
BACHMANSTRAAT 39, DEN HAAG, TELEFOON 116914

Refereer aan annonces in „E.-S.B.”

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

*Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen,
Alblasserdam*

*Beheer en administratie
van vermogens
Executele en bewind-
voering*

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29.—, overige landen f. 31.— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400).

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam 6.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Aankopen van duurzame verbruiksgoederen in Amerika

Traditiegetrouw publiceert het „Federal Reserve Bulletin” ook in de thans lopende jaargang enkele artikelen; waarin de resultaten van een aan het begin van het jaar onder consumenten gehouden enquête zijn verwerkt. Aan de eerste beschouwing, die de verwachtingen der consumenten ten aanzien van het conjunctuurbeloop tot onderwerp had, schonken wij reeds aandacht¹⁾. In een tweede artikel, dat is opgenomen in het „Bulletin” van juli jl., wordt een analyse gegeven van belangrijke uitgaven — „belangrijk” zijn netto-uitgaven van \$ 100 of meer — der consumenten voor duurzame verbruiksgoederen. Hieruit blijkt, dat meer dan 26 mln., of 46 pCt. van alle, verbruikseenheden — waaronder te verstaan „all related persons living together who pool their incomes” — in 1957 duurzame verbruiksgoederen hebben gekocht. Ongeveer de helft der kopers kocht een auto en soms óók huishoudelijke apparaten; de overigen kochten uitsluitend duurzame goederen voor huishoudelijk gebruik.

Zoals bovenstaande tabel doet zien, werd er frequenter gekocht, naarmate de inkomens der gezinshoofden hoger waren. Opvallend is wel, dat ongeveer de helft der kopers in elke inkomensgroep een auto kocht, zij het dat de tweede- of hoeveelde-hands wagen in de lagere inkomensregioenen duidelijk de boventoon voerde. Jongelieden kochten, naar uit de indeling volgens leeftijd blijkt, veelvuldiger duurzame verbruiksgoederen dan ouderen. De aankopen der jongste verbruikseenheden hadden in hoofdzaak betrekking op auto's en wel voornamelijk gebruikte.

Er wordt wel gesteld, dat iemand wiens inkomen stijgt niet direct meer gaat eten of in een duurder huis trekt, maar een deel van het extra-inkomen in liquide vorm aanhoudt

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 23 april jl.

of voor aankoop van duurzame verbruiksgoederen besteedt. Anderzijds kan worden aangenomen, dat een verbruiker wiens inkomen achteruit gaat, zal trachten zo goed en zo lang mogelijk de levensstandaard, waaraan hij gewend is geraakt, te behouden. Dit streven kan een daling der besparingen en der uitgaven voor duurzame verbruiksgoederen noodzakelijk maken. Tot op zekere hoogte worden deze opvattingen door de resultaten der enquête gesteund.

Van degenen, wier inkomen ten opzichte van 1956 met 5 pCt. of meer steeg, kocht 54 pCt. een of ander duurzaam verbruiksgoed, tegen resp. 38 en 43 pCt. dergenen wier inkomen gelijk bleef dan wel daalde. Opmerkelijk is, dat het percentage voor degenen met een dalend inkomen hoger lag dan voor de groep met een onveranderd inkomen en in de laagste inkomensgroep zelfs hoger — nl. resp. 29 tegen 25 — dan dat voor degenen wier inkomen was gestegen.

De verbruikseenheden uit de laagste inkomensgroep deden niet alleen minder aankopen, maar gaven voor hun aankopen gemiddeld ook veel minder uit dan de meest welvarenden. Hun uitgaven vergden echter, naar de tabel doet zien, een aanmerkelijk groter deel van hun inkomen. Ongeveer 60 pCt. van degenen die een auto en ca. 50 pCt. dergenen, die duurzame verbruiksgoederen van huishoudelijke aard kochten, leende geld om de aankoop te financieren. Het feit, dat deze percentages in 1948 resp. 39 en 48 bedroegen, illustreert wel duidelijk de grote vlucht, die het afbetalingskrediet, met name op het gebied der auto-aankopen, heeft genomen. In alle inkomensgroepen speelde het krediet een rol van betekenis, zij het dat de verbruikseenheden in de hoogste en laagste inkomensgroepen er bij hun auto-aankopen het minst — nl. resp. 55 en 49 pCt. — en die uit de op één na hoogste het meest — 70 pCt! — gebruik van maakten.

Aankopen van duurzame verbruiksgoederen in 1957

	Aantal kopers in pCt. van het aantal verbruikseenheden			Gemiddelde uitgaven in dollars		Idem, in pCt. van het inkomen	
	totaal	kopers van auto's		per koper	per verbruikseenheid	per koper	per verbruikseenheid
		nieuw	gebruikt				
Alle verbr. eenh. naar inkomensgroepen:	46	8	15	870	400	14	8
laagste 20 pCt.	22	2	10	520	120	47	11
tweede 20 pCt.	40	2	16	550	220	20	8
derde 20 pCt.	47	5	18	770	360	18	8
vierde 20 pCt.	60	10	18	900	530	15	9
hoogste 20 pCt.	63	20	12	1.260	790	11	7
naar leeftijdsgroepen:							
18-24	49	4	31	810	400	20	12
25-34	58	9	19	880	510	14	9
35-44	53	11	16	940	500	14	8
45-54	47	10	11	900	430	12	7
55-64	37	5	10	700	260	12	5
65 en ouder ..	20	3	4	820	170	16	6

INHOUD

	Blz.		Blz.
Aankopen van duurzame verbruiksgoederen in Amerika	675	Ingezonden stuk:	
Economische ontwikkeling en consumptieve bestedingen, door Drs. P. M. van Nieuwenhuysen	676	Veertien karaats, door Drs. H. J. Noortman	683
De appeloogst 1958, door Drs. W. H. Kemmers ..	679	Boekbespreking:	
Financiering van de middengrote onderneming, door Mr. B. Moret	681	Stichting voor Economisch Onderzoek der Universiteit van Amsterdam: Algemene aspecten van de grossiersfunctie in Nederland, bespr. door Dr. J. Alers	685
Jordanië, door Drs. H. Linnemann	682	Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. M. P. Gans ...	686

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; J. R. Zuidema.
 Redacteur-Secretaris: A. de Wit, Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
 COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
 J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

In dit artikel schetst schrijver, tegen de achtergrond van de algemene economische ontwikkeling sedert 1954, het verloop van de consumptieve bestedingen voor een viertal categorieën, waarvoor het C.B.S. indexcijfers berekent. Vervolgens geeft schrijver een gedetailleerd overzicht van de veranderingen in de geldomzetten voor een aantal branches in detailhandel en ambacht. Tot slot wijdt schrijver een enkel woord aan de invloed van veranderingen in de geldomzetten op de inkomenspositie bij de middenstand. Met betrekking tot dit laatste punt stelt de auteur, dat — ondanks het feit dat de teruggang, welke in de omzet van een aantal branches is opgetreden, gemiddeld nog van beperkte omvang is — een aantal zelfstandige ondernemingen duidelijk de gevolgen van de recessie ondervindt en in sommige gevallen zelfs in moeilijkheden kan verkeren.

Economische ontwikkeling en consumptieve bestedingen

Inleiding.

Een beschouwing over het verloop van de geldomzetten in detailhandel en ambacht in de laatste jaren is vooral interessant, indien deze plaatsvindt tegen de achtergrond van het algemene economische gebeuren. Wat betreft dit laatste wordt volstaan met een kort historisch overzicht van de in dit verband meest belangrijke gebeurtenissen sinds 1954. Alvorens het verloop van de geldomzetten in een aantal branches in detailhandel en ambacht te schetsen zal aandacht worden besteed aan de consumptieve bestedingen in een viertal categorieën, waarvoor het C.B.S. indexcijfers berekent. Dit geschiedt om tweeërlei redenen. In de eerste plaats omdat de indices betreffende de consumptieve bestedingen een belangrijk conjunctureel gegeven zijn. In de tweede plaats omdat voor elk dezer categorieën de indices zowel voor de bestedingen in geld als in hoeveelheden bekend zijn. Voor het omzetverloop in de afzonderlijke branches kunnen nl. slechts de indices betreffende de geldomzetten worden gegeven. Tot slot zal nog een enkel woord worden gewijd aan de betekenis van veranderingen in de geldomzetten voor het inkomen.

De economische ontwikkeling sedert 1954.

Het jaar 1954 begon met een algemene loonsverhoging en belastingverlagingen. De economische ontwikkeling ging in straf tempo in opwaartse richting, zozeer zelfs, dat op 20 september een tweede algemene loonronde volgde. Enige spanning tussen de lonen en prijzen kon daardoor echter niet uitblijven, hetgeen o.a. tot uitdrukking kwam in het feit dat reeds in oktober een prijsstop afgekondigd werd voor de witwasserijen. In 1955 zette de economische expansie zich vrijwel ongestoord voort. In maart werd de prijzenbeschikking handelsmarges uitgevaardigd, o.a. met het doel de verlaging van de omzetbelasting in september van dat jaar in prijsverlagingen te doen resulteren. Tegen het eind van dat jaar werden reeds de eerste tekenen van een zekere overspanning merkbaar. Dit blijkt o.a. hieruit, dat op 21 oktober de Minister van Financiën een vervroegde inning van de vennootschapsbelasting aankondigde „teneinde de binnenlandse bestedingen te beperken”.

Een volgende maatregel ter afremming van de beste-

dingen was de discontoverhoging in februari 1956. Daartegenover werd op 19 maart een loonsverhoging van 3 à 6 pCt. toegestaan alsmede een uitkering ineens van 3 pCt. over 1955. De eerste maatregel in de consumptieve sfeer om de bestedingen af te remmen was de afbetalingsbeschikking die op 18 juni 1956 in werking trad. Inmiddels was reeds enige maanden een kentering in de economische ontwikkeling waarneembaar. Met name was dit te merken aan onze internationale positie; het invoeroverschot werd, vooral door de stijging van de invoer, iedere maand groter, de goud- en deviezenvoorraad daalde in snel tempo. In september vroeg de Regering dan ook aan de S.-E.R. om advies over de noodzaak en de mogelijkheid de bestedingen te beperken. Terwijl de S.-E.R. bezig was dit advies op te stellen, brak de Suez-crisis uit; De Nederlandsche Bank verhoogde het disconto weer met $\frac{1}{2}$ pCt.; een wetsvoorstel terzake van de beperking van de investeringsaftrek werd aangekondigd; de opstand in Hongarije brak uit.

Per 1 januari 1957 trad de Algemene Ouderdomswet in werking. Op 17 februari 1957 werd door de Regering een bestedingsbeperkingsprogramma ingediend. Tegelijkertijd begonnen zich de prijsverhogingen ten gevolge van de Suez-crisis sterker te doen gevoelen. De gevolgen hiervan voor de handelsbalans bleven niet uit; de invoeroverschotten bereikten recordhoogten. Ook in het binnenland werden nu ongunstige symptomen waarneembaar: de werkloosheid steeg, de produktie daalde. Eerst in september begonnen de genomen maatregelen zichtbaar effect te sorteren. Met name was dit het geval wat betreft de positie t.o.v. het buitenland. Het invoeroverschot nam af, de deviezenvoorraad steeg weer, doch de werkloosheid nam nog verder toe. Een van de grootste problemen van eind 1957 was wel de dekking van het begrotingstekort 1958. Begin 1958 heeft de eind 1957, in enkele opzichten, aangevangen verbetering zich verder doorgezet, waarbij aan de toeneming van de werkloosheid — ook afgezien van het seizoen — een halt kon worden toegeroepen en zelfs weer een geringe daling valt te constateren.

Samenvattend kan de algemene economische ontwikkeling als volgt worden gekenschetst: een snel toenemende welvaart in 1954, 1955 en begin 1956. In de loop van 1956 verschenen de eerste symptomen van een recessie die in

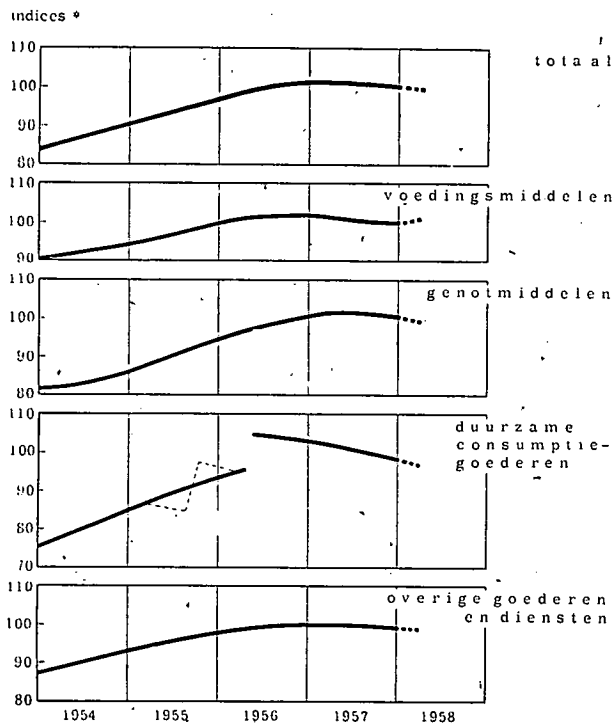
1957, mede door de bestedingsbeperkende maatregelen en de internationale toestand, tot een lager welvaartsniveau leidde. Gedurende de laatste maanden beginnen zich tekenen van herstel te tonen, m.n. wat betreft de internationale positie van ons land.

De consumptieve bestedingen.

In het voorgaande is globaal de loop der gebeurtenissen in de laatste jaren geschetst. Thans zal de daarmee verbonden ontwikkeling van de consumptieve bestedingen worden nagegaan. Een overzicht van de ontwikkelings-tendens van de consumptieve bestedingen geeft grafiek 1.

GRAFIEK 1.

Consumptieve bestedingen (hoeveelheden) 1957 = 100

* voor seizoen, aantal verkoopdagen e.d. gecorrigeerde maand-indexcijfers, gebaseerd op de consumptie-index van het C.B.S.

De ontwikkeling van de totale consumptie naar hoeveelheden heeft blijkens deze grafiek, ondanks de onrustige periode die thans achter ons ligt, een vrij regelmatig verloop te zien gegeven. In dit verband kan erop worden gewezen, dat de loonsom — het grootste deel der inkomens — over het geheel genomen weliswaar vrij snel is toegenomen, doch van jaar op jaar toch geen onregelmatig verloop heeft te zien gegeven¹⁾. Ook de prijzen hebben een stijging vertoond, voornamelijk in de perioden waarin de loonsverhogingen voorkwamen. Zo gezien is een vrij vlak verloop van de geconsumeerde hoeveelheden aannemelijk.

Een meer gedifferentieerd beeld geven echter de diverse sectoren te zien. Het verloop van de consumptie van voedingsmiddelen wordt in de eerste en belangrijkste plaats bepaald door de directe eerste levensbehoeften en de toeneming van de bevolking. Op grond hiervan is een regelmatig stijgende lijn normaal te noemen. De grafiek geeft echter aan dat sinds medio 1956 een vrijwel constant niveau is gehandhaafd.

¹⁾ De stijgingspercentages van de loonsomindex van jaar op jaar schommelen in de beschouwde periode tussen de 11 en 15 pCt. Slechts in 1958 is de loonsomindex op een nagenoeg gelijk niveau gebleven.

De genotmiddelen geven een sterker fluctuerend beeld te zien; de hiervan omgezette hoeveelheden namen in de eerste jaren sterker toe; sedert medio 1957 valt een geringe daling waar te nemen.

Een afwijkend beeld geven de duurzame consumptiegoederen te zien: een regelmatige stijging in 1954 en 1955, echter in 1955 feitelijk onderbroken (stippellijn) ten gevolge van kopersstakingen in de textielsector en radio-branche (verlaging omzetbelasting resp. margeverlaging), die weer geheel werd ingehaald in de maanden daarna. Zeer duidelijk is in 1956 rond mei de betekenis te zien van de loonsverhogingen. De consumptie van duurzame goederen werd plotseling op een hoger niveau gebracht. Tevens vertoonde de lijn een andere tendens. Enerzijds zal dit een gevolg zijn van de zich wijzigende economische omstandigheden en de invoering van de afbetalingsbeschikking, anderzijds een gevolg van het feit, dat de 3 pCt. uitkering ineens over 1955 in vele gevallen snel, in andere min of meer vertraagd, werd uitgekeerd, waardoor het totaal der uitkeringen het begin van de lijn sterk omhoog brengt. Na aanvankelijk nagenoeg horizontaal te blijven, is zij vrij spoedig in een daling overgegaan, waarin tot op dit moment nog geen wijziging is te zien.

De post overige goederen en diensten ten slotte is bijzonder gedifferentieerd van samenstelling, zodat het moeilijk is daaraan algemene beschouwingen te verbinden. Wel dient te worden opgemerkt dat hierin vrij veel vaste uitgaven voorkomen, zoals huren, verzekeringen e.d. Dit is dan ook wellicht de reden, dat het verloop van deze reeks zekere overeenkomst vertoont met die van voedingsmiddelen.

De vorenstaande grafiek kan ons nog meer leren, indien het prijsverloop daarbij wordt betrokken. Een overzicht van de mutaties van de prijzen en de hoeveelheden van jaar op jaar is weergegeven in tabel I.

TABEL I.

Veranderingen in prijzen en bestede hoeveelheden in procenten

sector	1954 t.o.v. 1953	1955 t.o.v. 1954	1956 t.o.v. 1955	1957 t.o.v. 1956	eerste 4 mnd. 1958 t.o.v. eerste 4 mnd. 1957
totale consumptie					
prijs	+ 4	+ 1	+ 1	+ 7	+ 6
hoeveelheid	+ 6	+ 8	+ 8	- 2	- 1
voedingsmiddelen					
prijs	+ 3	+ 1	+ 6	+ 5	+ 5
hoeveelheid	+ 6	+ 6	+ 5	- 2	+ 1
genotmiddelen					
prijs	+ 2	0	0	+ 7	+ 6
hoeveelheid	+ 2	+ 7	+ 8	+ 1	- 2
duurzame consumptiegoederen					
prijs	+ 2	0	- 3	+ 3	0
hoeveelheid	+ 10	+ 11	+ 16	- 4	- 5
ovrige goederen en diensten					
prijs	+ 6	+ 3	+ 3	+ 7	+ 9
hoeveelheid	+ 5	+ 6	+ 5	- 2	+ 1

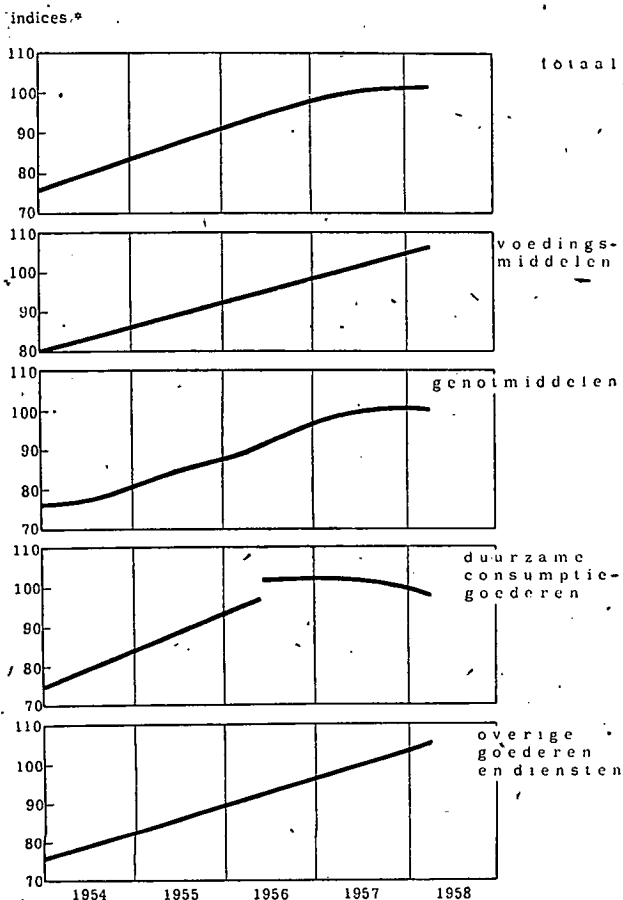
Bron: C.B.S.

Uit deze tabel blijkt, dat de totale consumptie naar hoeveelheid in de jaren 1954 t/m 1956 is gestegen ondanks de prijsstijgingen, die evenwel voor de totale consumptie van beperkte omvang waren. De geringe daling van de hoeveelheid in 1957 en 1958 kan worden verklaard uit de stijging van de prijzen. De inkomens als totaal zijn immers in die periode vrijwel onveranderd gebleven. Wel is het mogelijk dat de prijselasticiteit groter is dan uit deze cijfers zou kunnen blijken, omdat ook de herverdeling der inkomens door de uitvoering van de A.O.W. consumptieverhogend heeft gewerkt. Deze gelden zijn immers voor het merendeel gegaan naar inkomens met een relatief hoge consumptiequote.

Bij de verschillende sectoren valt een dergelijke vergelijking van prijzen en hoeveelheden verschillend uit. Immers, hier gaat naast de prijsontwikkeling van de betreffende sector ook de prijsontwikkeling van de andere sectoren een rol spelen. In dit licht moet o.a. de sterke reactie bij genotmiddelen en duurzame consumptiegoederen van 1957 en 1958 worden gezien. De resultaten van prijzen en hoeveelheden — de waarden — zijn weergegeven in grafiek 2.

GRAFIEK 2.

Consumptieve bestedingen (waarde) 1957 = 100

* voor seizoen, aantal verkoopdagen e.d. gecorrigeerde maand-indexcijfers, gebaseerd op de consumptie-index van het C. B. S.

Deze grafiek laat zien dat de beëindiging van de stijging der totale consumptieve bestedingen gezocht moet worden bij de genotmiddelen en de duurzame consumptiegoederen.

De geldomzetten in het midden- en kleinbedrijf in een aantal branches.

Een meer gedetailleerd inzicht in de veranderingen die in de laatste jaren in de consumptie hebben plaatsgegrepen geven de omzetcijfers van het midden- en kleinbedrijf voor de diverse branches. Voor een aantal branches in de verschillende sectoren van de consumptie stelt het Economisch Instituut voor de Middenstand (E.I.M.) maandelijks indexcijfers samen. Per sector zal thans op deze cijfers worden ingegaan.

A. Een overzicht van de veranderingen in de geldomzetten in de voedingsmiddelensector geeft nevenstaande tabel.

Uit deze tabel blijkt slechts weinig van een onderlinge afwijking tussen de genoemde branches. Wel valt op, dat de fluctuaties het sterkst zijn geweest bij slaggers en aardappelen, groenten en fruit. Het hoge cijfer voor melk en

zuivelprodukten in 1958 zal voornamelijk zijn veroorzaakt door de prijsverhoging van melk.

TABEL 2.

	1955 t.o.v. 1954	1956 t.o.v. 1955	1957 t.o.v. 1956	1958 1e half- jaar t.o.v. 1957 1e half- jaar
Geldomzetten:				
aard., groenten, fruit	+ 12	+ 7	+ 2	+ 7
bakkers	+ 7	+ 6	+ 7	+ 7
kruideniers	+ 6	+ 8	+ 5	+ 7
melk en zuivelprod.	+ 6	+ 8	+ 6	+ 10
slaggers	+ 6	+ 14	+ 3	+ 2

B. Wat de genotmiddelen betreft zijn slechts van een drietal branches gegevens beschikbaar.

TABEL 3.

	1955 t.o.v. 1954	1956 t.o.v. 1955	1957 t.o.v. 1956	1958 1e half- jaar t.o.v. 1957 1e half- jaar
Geldomzetten:				
alcoholhoudende en alcoholvrije dranken	+ 10	+ 12	0	+ 8
banketbakkers	+ 4	+ 8	+ 4	+ 5
tabaksfabrikanten	+ 5	+ 5	+ 8	+ 5

Het lage cijfer voor dranken in 1957 en het hoge in 1956 zijn o.a. veroorzaakt door de accijnsverhoging begin 1957, waardoor in 1956 door de consumenten voorraden werden gevormd die in de loop van 1957 werden verbruikt.

C. Interessanter dan de voorgaande zijn de cijfers voor duurzame consumptiegoederen, weergegeven in tabel 4.

TABEL 4.

	1955 t.o.v. 1954	1956 t.o.v. 1955	1957 t.o.v. 1956	1958 1e half- jaar t.o.v. 1957 1e half- jaar
Geldomzetten:				
textiel totaal	+ 10	+ 14	- 2	- 3
niet-gespecialiseerd	+ 10	+ 15	- 1	- 2
gespecialiseerd in:				
herenmode-artikelen	+ 14	+ 13	- 6	- 6
heren- en jongensconfectie...	+ 9	+ 16	- 6	- 3
damesconfectie	+ 11	+ 8	- 2	- 5
dames- en herenstof.	+ 8	+ 11	+ 3	+ 5
schoeisel	+ 8	+ 16	- 2	+ 1
meubelen	+ 10	+ 19	+ 6	- 1
huishoud. artikelen	+ 10	+ 11	+ 6	- 1
boekhandel	+ 6	+ 11	+ 6	- 1
kantoorboekhandel	+ 10	+ 10	+ 7	0
goud, zilver, uurw.	+ 14	+ 6	+ 3	- 4

Het verloop van de geldomzetten in de onderscheiden branches van deze sector heeft in het algemeen een vrij uniform karakter. De indruk wordt verkregen dat textiel en schoeisel scherper hebben gereageerd dan meubelen, huishoudelijke artikelen, boekhandel en kantoorboekhandel. Hierbij hebben echter vermoedelijk enkele incidentele factoren een rol gespeeld.

De daling van de geldomzet van textiel is voor een deel het gevolg van grote voorraden bij de detailhandel aan het einde van 1957, waardoor de januari-opruiming in 1958 tegen zeer lage prijzen hebben plaats gehad. Deze grote voorraden hielden verband met de in 1957 bestaande lange levertijden, welke een voorzichtige herbevoorrading na de Suez-crisis hebben bemoeilijkt.

De aankopen van meubelen zouden wellicht een sterkere reactie hebben vertoond, ware het niet dat het regelmatig gereedkomen van een groot aantal nieuwe woningen een stabiliserende factor vormt. Een belangrijke teruggang in de groei geeft voorts goud, zilver en uurwerken te zien. Ten slotte dient rekening te worden gehouden met het feit dat hier slechts een deel van de duurzame goederen zijn genoemd. Dalingen van betekenis zijn o.a. ook nog gerealiseerd bij radio's, bromfietzen e.d.

Samenvattend kan van het verloop van de geldomzetten in de bovengenoemde branches in het midden- en kleinbedrijf gezegd worden, dat het economisch gebeuren hier-

Daar de appel de voornaamste Nederlandse fruitsoort is, is een beschouwing over de appeloogst 1958 voldoende om een globale indruk te geven van hetgeen de fruittelers dit seizoen te wachten staat. Vergelijking met de seizoenen 1954 en 1956, waarin de oogsten de meeste overeenkomst vertonen met de oogstverwachtingen voor het lopende seizoen, voert tot de conclusie, dat een prijsverloop overeenkomstig dat van 1954 waarschijnlijker is dan een ander, voor de teler gunstiger, verloop. Hoewel er een aantal deelmarkten bestaat en de scherpste concurrentie te verwachten is op andere deelmarkten dan waarop het grootste deel van de Nederlandse oogst wordt verkocht, zijn deze deelmarkten onvoldoende zelfstandig om te kunnen verwachten, dat van de grote buitenlandse oogsten geen prijsdrukkende invloed op de Nederlandse appelmarkt zal uitgaan.

De appeloogst 1958

Eind juli brachten de fruittelers de eerste appels van de nieuwe oogst naar de veilingen. Daarmee was een eind gekomen aan de periode van schaarste, die gedurende meer dan een jaar op de Nederlandse appelmarkt had geheerst. De oogst 1957 was namelijk ver onder de normale omvang van een Nederlandse appeloogst gebleven.

Met de eerste appels begint eigenlijk het nieuwe fruitseizoen pas goed. Weliswaar worden vóór eind juli ook partijen fruit, bijv. aardbeien, kersen, perziken en bessen, op de veilingen aangevoerd, maar voor de echte fruitteler is en blijft de appel de belangrijkste fruitsoort. Dit is wel begrijpelijk, als we weten dat van het boomgaardfruit (appelen, peren, pruimen en kersen) de appels alleen twee derde van de totale geldopbrengst opleveren. De appelomzet aan de veilingen bedroeg in de laatste vier jaren gemiddeld f. 70 mln. per jaar. Daar de appel zonder twijfel de voornaamste Nederlandse fruitsoort is, is een beschouwing over de appeloogst 1958 voldoende om een globale indruk

te geven van hetgeen de fruittelers dit seizoen te wachten staat.

Een gedeelte van de Nederlandse appeloogst wordt ieder jaar geëxporteerd naar andere Westeuropese landen. De gang van zaken in Nederland is dus mede afhankelijk van hetgeen in die landen gebeurt.

Ter oriëntatie omtrent de toestand in West-Europa is in onderstaand overzicht opgenomen welke hoeveelheid appels de twee zeer grote invoerlanden, West-Duitsland en Groot-Brittannië, en de twee middelgrote invoerlanden, Frankrijk en Zweden, in het kalenderjaar 1956 invoerden. De importen zijn gespecificeerd naar de belangrijkste landen van herkomst, te weten: het zeer grote exportland Italië en de middelgrote exportlanden Australië, Argentinië, Canada, Nederland en de Verenigde Staten.

De totale wereldappeloogst 1956 bedroeg ruim 14 mln. ton. Van deze oogst kwam dus slechts 6 pCt. in de internationale handel terecht. Het verhandelen en vervoeren

(vervolg van blz. 678)

voor ongetwijfeld van betekenis is geweest. Voor de duurzame goederen is dit in sterker mate het geval dan voor andere sectoren.

De invloed van veranderingen in de omzetten op de inkomens.

Alhoewel de veranderingen in de inkomenspositie bij de middenstand enigszins buiten de hier besproken materie vallen, staan deze in zulk een nauw verband met de wijzigingen in de geldomzet, dat hieraan toch enige aandacht moet worden besteed. Inherent aan het wezen van een zelfstandige bedrijfsuitoefening is het fluctueren van de uit het bedrijf verkregen baten. Een daling van de gemiddelde omzet in een bepaalde branche houdt in, dat een aanzienlijk deel van de tot deze branche behorende bedrijven een teruggang van de omzet heeft moeten incasseren, waarbij er uiteraard vele zijn, waar deze teruggang sterker is dan de gemiddelde daling. Een daling van de geldomzet werkt, bij een gelijkblijvend brutowinst-percentages, in versterkte mate door op de bedrijfsresultaten van de ondernemer.

De kosten — zoals arbeidsloon, huur, brandstoffen en verlichting — zijn namelijk op korte termijn voor een belangrijk gedeelte te beschouwen als vaste kosten, waarin

dus niet terstond veranderingen optreden bij een wijziging van de omzet. Relatief zal het inkomen daarom een sterkere daling te zien geven dan de omzet. Men kan hierbij ruwweg stellen, dat de procentuele daling van het inkomen $1\frac{1}{2}$ tot 2 maal zo groot zal zijn als de procentuele daling van de geldomzet. Hierbij wordt dan nog verondersteld, dat bij de inkoop volledige aanpassing mogelijk is aan het omzetverloop. Dit laatste is echter veelal niet op korte termijn te verwezenlijken; vooral bij goederen met een lange levertijd (hetgeen veelal het geval is bij duurzame verbruiksgoederen) is een snelle aanpassing van de inkoop aan de verkoop moeilijk te realiseren. Een omzetzdaling zal daarom in vele bedrijven tevens leiden tot een onevenredige vergroting van de voorraden, hetgeen tot liquiditeitsmoeilijkheden kan leiden.

Het bovenstaande in aanmerking nemende mag dan ook worden gesteld, dat — ondanks het feit, dat de teruggang, welke in de omzet van een aantal branches is opgetreden, gemiddeld nog van beperkte omvang is — een aantal zelfstandige ondernemingen duidelijk de gevolgen van de recessie ondervindt en in sommige gevallen zelfs in moeilijkheden kan verkeren.

¹s-Gravenhage.

P. M. VAN NIEUWENHUYZEN, cc. drs.

Land van herkomst	Import 1956					Totaal
	West-Duitsland	Groot-Britannië	Frankrijk	Zweden	Overige	
	(× 1.000 ton)					
Italië	240	49	25	13	80	407
Australië	10	52	1	12	15	90
Argentinië	—	8	2	6	45	61
Canada	—	15	—	—	32	47
Nederland	22	4	5	1	14	46
Ver. Staten	2	10	1	1	31	45
Overige	9	51	15	4	68	147
Totaal	283	189	49	37	285	843

(C.E.C. Fruit; London 1958).

van appels is een tamelijk duur werk. In veel gevallen bedraagt de groothandelsprijs in een invoerland meer dan het dubbele van de inkooprij in het uitvoerland. Dit wekt de verwachting, dat de prijsvorming in veel landen slechts in geringe mate door de internationale concurrentie wordt beheerst.

De grote invoerlanden liggen in de directe nabijheid van ons land, dat een uitvoerland is. Het is dus twijfelachtig of de in het voorgaande geuite verwachting van toepassing is op de prijsvorming in Nederland.

Dat de prijsvorming in Nederland sterk onder buitenlandse invloed staat is te meer waarschijnlijk, daar het Nederlandse exportseizoen, dat van augustus tot mei duurt, geheel gelijk ligt aan dat van het grote uitvoerland Italië. De landen gelegen op het zuidelijk halfrond exporteren van maart tot augustus. De overige landen ongeveer in dezelfde tijd als Nederland.

Sedert 1954 is het verloop van de appeloogsten in Nederland en West-Duitsland gelijk geweest. Het verloop van de Italiaanse oogsten gaf daarentegen een geheel ander beeld te zien. Het gemiddelde prijspeil in Nederland vertoonde, ondanks het voorgaande, de laatste jaren een grote samenhang met de oogst in Nederland zelf. Dit geeft de indruk, dat de prijsvorming in Nederland niet zo sterk onder invloed van de gang van zaken in het buitenland staat als voorgaande argumenten doen vermoeden.

De volgende cijfers geven nader inzicht in de betekenis van de diverse factoren die voor de onderhavige kwestie van belang zijn.

Oogstjaar	Veilingprijs Nederland	Oogst Nederland	Oogst West-Duitsland	Oogst Italië
	(per 100 kg)	(× 1.000 ton)		
1954	f. 16,60	387	1.458	841
1955	f. 35,50	218	680	1.209
1956	f. 24,80	298	1.439	1.398
1957	f. 65,20	142	350	987
1958		323	1.716	1.371

Om een goed beeld van de omstandigheden die op de appelmarkt hebben geheerst te verkrijgen, moeten naast bovenstaande oogstcijfers de exportcijfers worden gezet.

Oogstjaar	Uitvoer Nederland	Invoer West-Duitsland	Uitvoer Italië
	(× 1.000 ton)		
1954	100	170	183
1955	49	450	451
1956	58	334	448
1957	41	ca. 335	ca. 415

Een vergelijking met de seizoenen 1954 en 1956, waarin de oogsten de meeste overeenkomst vertonen met de oogstverwachtingen voor het lopende seizoen, levert interessante bijzonderheden op. In beide jaren was de Duitse oogst van gelijke omvang. De Italiaanse oogst was in 1956 zeer

veel groter dan in 1954. De grote Italiaanse uitvoer in het seizoen 1956 is hiermede geheel in overeenstemming. Door deze uitvoer, tegen lage prijzen, kwam op de Duitse markt een abnormaal grote hoeveelheid appels voor consumptie ter beschikking. Het Nederlandse prijspeil lag echter in 1956 aanzienlijk hoger dan in 1954. De prijsdrukkende tendenties op de belangrijkste markt, West-Duitsland, waren kennelijk niet sterk genoeg om de prijsstijgende invloed die van de, in vergelijking met 1954 matige oogst, uitging te compenseren. De kracht van de binnenlandse invloeden was dus groter dan die van de buitenlandse.

Indien we gewapend met deze kennis de voorlopige gegevens over de oogst 1958 beoordelen, komen we tot de conclusie, dat het Nederlandse prijspeil in ieder geval lager zal komen te liggen dan in 1956. Wanneer iedere buitenlandse invloed zou ontbreken, zou het misschien nog belangrijk boven dat van 1954 kunnen blijven. Gezien de verbanden tussen Nederland en West-Duitsland enerzijds en tussen West-Duitsland en Italië anderzijds, lijkt deze verwachting toch te optimistisch. De Duitse vraag naar Nederlandse appels zal, vooral door de zeer grote Duitse oogst, vrij zeker kleiner zijn dan in 1954. Bovendien is te verwachten, dat de Italiaanse concurrentie aanzienlijk groter zal zijn dan in dat jaar. Dit alles wijst er op, dat een prijsverloop overeenkomstig dat van 1954 waarschijnlijker is dan een ander, voor de teler gunstiger, verloop. Deze conclusie wordt nog versterkt door het feit, dat uit de andere Westeuropese landen eveneens record-oogsten van appels worden gemeld. Van die zijde is alleen een verdere prijsdrukkende invloed te verwachten.

Uiteraard is sinds 1954 een aantal omstandigheden, die naast de voorgaande van belang zijn, enigszins gewijzigd. Hiervan noemen we in de eerste plaats de toeneming van de koopkracht. Zowel in West-Duitsland, in Nederland, als in een aantal andere landen, is de vraag naar fruit toegenomen, mede als gevolg van de welvaartsstijging. De betrekkelijk gunstige gang van zaken in 1956 is vrij zeker ten dele een gevolg van deze ontwikkeling. Het is echter wel de vraag, of op dit punt de omstandigheden sedert 1956 zodanig zijn veranderd, dat opnieuw een extra stimulans is te verwachten; vermoedelijk is dit niet het geval.

Een tweede verandering in West-Europa is de sluiting van het E.E.G.-Verdrag. Uitvoering van de bepalingen van dit verdrag vereist dat de deelnemende landen geen nieuwe invoerbelemmeringen toepassen en de bestaande geleidelijk afschaffen. Het ziet er niet naar uit, dat dit reeds in het seizoen 1958 een verandering van enige betekenis zal geven.

Voor Nederland is voorts van belang of er afzetmogelijkheden in België bestaan. In sommige jaren koopt dit land veel Nederlandse appels. De Belgische oogst is thans echter bijzonder groot en dit heeft al tot gevolg gehad dat de invoer uit Nederland er een tijdlang verboden is geweest. België ontleent namelijk aan het Benelux-Landbouwprotocol het recht dit te doen, zodra de prijs er beneden ca. f. 45 per 100 kg daalt; dat de Nederlandse kostprijs hoogstens f. 25 per 100 kg bedraagt, speelt hierbij geen rol. Aan Nederlandse zijde bestaan ernstige bezwaren tegen de bijzonder hoge Belgische minimuminvoerprijs. De Belgische Overheid echter wenst kennelijk geen ander beleid te gaan voeren. Naar onlangs in een arbitrage-procedure over de, volgens Nederland ook te hoge minimumprijs van tomaten is gebleken, is de in het Benelux-Landbouwprotocol opgenomen arbitrage-clausule in het algemeen niet van toepassing op geschillen over de hoogte van de

Financiering van de middengrote onderneming

Het probleem van de financiering van de middengrote onderneming, gedreven in de vorm ener naamloze vennootschap, is in Nederland nog steeds actueel en dit is een reden in dit artikel de aandacht te vragen voor een aantal publikaties, die al enige tijd geleden zijn verschenen: te weten het rapport door Prof. J. Brands en de heer P. A. de Pree onder de titel „Een beschouwing met betrekking tot het openmaken ener besloten N.V.“, geschreven ten behoeve van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel ¹⁾, de brochure van de heer P. A. de Pree „Financieringsbronnen van de ‚Familie-Vennootschap‘ ” ²⁾ en de brochure, getiteld „Financiering van de middengrote onderneming” van de hand van de zelfde schrijver ³⁾.

De behoefte aan meer bedrijfskapitaal in de middengrote onderneming is niet alleen een gevolg van de natuurlijke groei van de onderneming. Van grote invloed zijn de prijsstijging in de na-oorlogse jaren, als gevolg van de waardedaling van het ruilmiddel en de fiscale wetgeving, die onvoldoende rekening houdt met dit verschijnsel en schijnwinsten belast, en voorts de sterk toegenomen mechanisatie waardoor de bedrijven kapitaalintensiever zijn geworden. De interne financiering door inhouden van winsten is niet meer voldoende om aan de gestegen kapitaalbehoefte te voldoen en zo wordt het probleem, hoe men nieuwe middelen van buitenaf kan aantrekken, acuut.

Kwantitatieve gegevens, waaruit kan blijken hoe groot de financieringsbehoefte is, ontbreken. In het boekje van Brands en De Pree wordt vermeld, dat volgens de C.B.S.-uitgave: „Investerings in vaste activa 1953 en 1954” door de Nederlandse industriële bedrijven ca. 70 pCt. van de bruto-investeringen met winsten en afschrijvingen werd gefinancierd. De resterende 30 pCt. is dus van buiten verkregen. Maar om welk bedrag gaat het in totaal bij de middengrote ondernemingen en wat zijn middengrote ondernemingen? Zonder deze laatste vraag te willen be-

¹⁾ Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel, Haarlem, oktober 1956, 38 blz., f 1,50.

²⁾ N.V. Drukkerij en Uitgeverij J. H. de Bussy, Amsterdam, oktober 1957, 19 blz., f. 0,75.

³⁾ Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel, Haarlem, februari 1958, 20 blz., f. 0,75.

(vervolg van blz. 680)

minimumprijzen; ook langs die weg is dus geen verbetering te bereiken. Deze gang van zaken vervult de Nederlandse tuinbouworganisaties met ernstige zorgen, niet het minst omdat in het E.E.G.-Verdrag ten aanzien van de handel in landbouwprodukten (waaronder ook tuinbouwprodukten vallen) bepalingen voorkomen die sterk doen denken aan het Benelux-Landbouwprotocol.

De moderne Nederlandse fruitteelt brengt appelen van goede en zeer goede kwaliteit op de markt. Het Belgische besluit, geen invoer uit Nederland toe te laten, raakt vooral de prijsvorming op deze deelmarkt. Als gevolg van de hoge minimuminvoerprijzen konden in het verleden namelijk vrijwel uitsluitend deze doorgaans dure appelen naar België worden geëxporteerd.

Behalve deze deelmarkt, waarin het ras Cox's Orange een speciale plaats inneemt, is er een groot aantal andere deelmarkten van appelen waarop de prijsvorming enigszins zelfstandig geschiedt. De voor Nederland nog belangrijkste

antwoorden kan men in ieder geval zeggen, dat dit ondernemingen zijn wier aandelen niet ter beurze worden verhandeld en die in de meeste gevallen nog het karakter van een besloten vennootschap hebben. Naar mijn mening gaat het hier om een zeer groot aantal gevallen, aangezien in Nederland de industriële en handelsondernemingen voor het grootste deel familie-ondernemingen zijn. De vroeger bestaande Dividend- en Tantiëmebelasting schiep een zeer gunstig klimaat voor de groei van de familie-naamloze vennootschap en de gespecialiseerde banken tot financiering op lange termijn van de industrie, die men in het buitenland reeds lang kende, ontbraken tot voor kort in Nederland.

In de hiervoor genoemde publikaties wordt het probleem van de openmaking van de besloten naamloze vennootschap uitvoerig behandeld. Terecht stelt het Hoofdbestuur van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel in het voorwoord bij het boekje van Brands en De Pree, dat men geen concreet antwoord mag verwachten welke N.V. opengemaakt moet worden. Men wil slechts het inzicht verdiepen. Deze materie is immers uiterst moeilijk door de vele vragen die er mee samenhangen.

In de eerste plaats de financiële vragen door de mogelijkheid dat bij de openmaking der N.V. belangrijke stille reserves tot uitkering komen en dan belast worden. Brands en De Pree gaan hierop in en geven een aantal cijfervoorbeelden. Door de Wet op de Herkapitalisatie 1957, verschenen na dit boekje, is aan een vurige wens van de schrijvers gehoor gegeven en een gedeelte van hun betoog verouderd. De steeds veranderende belastingwetgeving schept telkens nieuwe situaties en maakt de hulp van specialisten op dit terrein onmisbaar.

Een tweede reeks van vragen betreft de machtsverhoudingen in de naamloze vennootschap. De heer De Pree stelt terecht in zijn hierbovengenoemde boekjes dat openmaking van een N.V. pas mogelijk is nadat de statuten grondig zijn herzien en aan de nieuwe aandeelhouders zekere rechten van beheer en/of toezicht zijn toegekend. De oude aandeelhouders trachten vaak hun zeggenschap onverkort te handhaven door prioriteitsaandelen met oligarchische rechten. Ook ziet men wel, dat de nieuwe aan-

deelmarkt is die van de niet-roodgekleurde kwalitatief middelmatige handappelen, waartoe het hoofdras Goudreinette behoort. De Duitse oogst bestaat voor een klein deel uit soortgelijke appelen, voor een groot deel uit moesen kookappelen, en omvat voorts veel mostappelen. De Italiaanse concurrentie is het scherpst op de markt voor de roodgekleurde kwalitatief matige handappelen.

Hoewel er dus een aantal deelmarkten bestaat en de scherpste concurrentie te verwachten is op andere deelmarkten dan waarop het grootste deel van de Nederlandse oogst wordt verkocht, zijn deze deelmarkten onvoldoende zelfstandig om te kunnen verwachten, dat van de grote buitenlandse oogsten geen prijsdrukkende invloed op de Nederlandse appelmarkt zal uitgaan.

De conclusie, dat het prijsverloop van de appeloogst 1958 veel gelijkenis zal vertonen met het verloop in 1954, blijft ook na de laatste beschouwingen onaangetast.

delen onder trustverband worden gebracht en aan het publiek slechts certificaten worden uitgereikt.

Ten slotte heeft men de vragen ten aanzien van de koers van overname die de nieuwe aandeelhouders willen betalen. Brands en De Pree wijzen erop, dat de intrinsieke waarde van de onderneming meestal een hogere koers der aandelen aanwijst dan de nieuwe aandeelhouders willen betalen. Dit komt omdat het meerdere boven de 100 pCt. vaak nog bij realisatie door de Vennootschapsbelasting getroffen wordt en in ieder geval bij uitdeling door de Inkomstenbelasting. Hier doen zich dan de vraagstukken van herkapitalisatie, bonusaandelen en claims voor. Ook het feit, dat de familie-naamloze vennootschap vaak geen, of althans zeer lage, dividenden uitkeert, werkt drukkend op de emissiekoers.

Door de heer De Pree, directeur van de Nederlandsche Participatie Maatschappij N.V., wordt in de beide, door hem alleen geschreven boekjes, sterk de nadruk gelegd op het feit, dat geleidelijke voorbereiding van het plan om met een aandeel aan de beurs te komen vaak veel moeilijkheden en spanningen bij het plotseling openmaken ener N.V. voorkomt. In deze gevallen kan de Participatie Maatschappij hulp bieden door tijdelijk een belangrijke post nieuwe aandelen te nemen; deze kunnen dan later aan het grote publiek worden aangeboden. De heer De Pree stelt, dat er nog een tweede mogelijkheid is, n.l. dat de oude aandeelhouders, bij goedgaande zaken, de geplaatste aandelen later weer van de Participatie Maatschappij terugkopen;

ik betwijfel of dit zich vaak zal voordoen. Openmaken van een N.V. is een stap waarop geen „weg-terug” is, en het is dan ook begrijpelijk, dat de eigenaren van een familie-N.V. lang aarzelen voor zij hiertoe overgaan.

In geen der besproken boekjes wordt dieper ingegaan op de mogelijkheden van industrie-financiering door langlopende leningen. Deze vorm is wel belangrijk: vele levensverzekeringsmaatschappijen verschaffen ook aan de midde-grote industriële of handelsondernemingen langlopende leningen (10-30 jaar) in de vorm van hypothecaire of onderhandse leningen. Volgens het Verslag van de Verzekering-kamer over 1954 bedroeg het totale bedrag, dat door levensverzekeringsmaatschappijen in industriële onder-nemingen was geïnvesteerd, ongeveer f. 250 mln..

Financiering door middel van leningen biedt het voor-deel, dat men het probleem van de openmaking van de N.V. ontgaat. Voorts, dat men geen dividend behoeft uit te keren en dat de op de lening te betalen rente een fiscaal aftrekbare last vormt. In vele gevallen echter vormt de vaste rente- en aflossingsverplichting een last, die een bedrijf met sterk wisselende resultaten niet mag aangaan en eist een voorzichtig financieerbeleid het aantrekken van risicodragend eigen vermogen. Ik vrees echter, dat in de afgelopen jaren, toen de kapitaalmarkt willig was en de levensverzekeringsmaatschappijen graag wat hogere rente wilden maken dan de overheidsleningen toelieten, nog al eens tegen deze regel gezondigd is.

Rotterdam.

Mr. B. MORET.

Jordanië

De stichting van de staat Israel in 1948 heeft ook op economisch gebied verstrekken gevolgen gehad, niet alleen voor dit land zelf maar evenzeer voor het oostelijke buurland Jordanië. De ontwikkeling was echter in deze twee landen zeer verschillend; terwijl de Israeli's er in slaagden om in tien jaren rond 850.000 immigranten op te nemen en de levensstandaard niet onaanzienlijk te verhogen, is het Jordanië niet gelukt de 350.000 vluchtelingen die in 1948 het land binnenkwamen, in het productieproces in te schakelen. Voor een juist begrip van de moeilijkheden van dit land zullen wij allereerst iets van zijn fysische gesteldheid en recente geschiedenis moeten weten.

Het vroegere Transjordanië werd in 1923 door de Britten om politieke redenen tot een onafhankelijke staat verklaard, die evenwel van Engeland steun bleef ontvangen, met name op financieel en militair gebied. De enige natuurlijke grens was die in het westen, waar het van Palestina werd gescheiden door de Jordaan en de Dode Zee. De grenzen met Syrië, Irak en Saoedi-Arabië werden kunstmatig vastgesteld. Het door deze grenzen omsloten land is vrijwel uitsluitend woestijngebied, met uitzondering van het hooggelegen terrein ten oosten van de Jordaan, waar de regenval nog voldoende is om de landbouwer een schrale oogst te bezorgen. De meerderheid van de bevolking leidde dan ook een zwervend bestaan door rond te trekken met hun kudden schapen en geiten; een stedelijke bevolking kende Transjordanië vrijwel niet. Naar afstamming vormden de inwoners een eenheid daar het allen Bedoeïenen waren, sterk verwant aan de Arabieren uit de woestijnen van Syrië en Saoedi-Arabië.

In de oorlog met Israel, in 1948, veroverde Transjordanië een gebied van 5.600 km² op de westelijke oever van de

Jordaan, waarmee de totale oppervlakte van het land op 96.610 km² kwam (ongeveer drie maal Nederland). Veel ingrijpender was evenwel de verandering in de bevolkingsomvang en -samenstelling. De oorspronkelijke bevolking bedroeg naar schatting 375.000 mensen; op het geannexeerde Palestijnse grondgebied woonden ongeveer 460.000 personen, die allen de Jordaanse nationaliteit verkregen. Daarenboven kwamen meer dan 350.000 vluchtelingen het land binnen, waardoor het totale inwonertal in een jaar tijds steeg tot het drievoudige. De oorspronkelijke Transjordaniërs werden in zekere zin een minderheid, die in vele opzichten verschilt van de iets meer ontwikkelde ex-Palestijnen. Toen het land in 1949 zijn naam veranderde in Jordanië, had het niet slechts zijn grondgebied en bevolking, maar ook zijn problemen vergroot.

In de tien jaren die sedertdien verlopen zijn is het werkgelegenheidsvraagstuk niet dichter bij een oplossing gebracht. De natuurlijke bevolkingsaanwas is groot; het jaarlijkse groeipercentage bedraagt bijna 3. De huidige bevolking wordt geschat op ongeveer 1,5 mln., waarvan een derde deel nog steeds als vluchteling moet worden beschouwd. Enigszins nauwkeurige cijfers betreffende de werkloosheid ontbreken, maar de orde van grootte blijkt toch wel uit de verschillende ramingen, die voor 1955 varieerden van 30 tot 60 pCt. van de mannelijke beroepsbevolking.

De Jordaanse Regering heeft uiteraard getracht deze ontwikkeling in gunstige zin te beïnvloeden, al valt er tot dusver weinig te merken van verbeteringen van belang. Een waardevolle leidraad hierbij heeft de Regering in het rapport van de Wereldbank, dat enkele jaren geleden werd opgesteld door een missie onder leiding van Prof. Lieftinck.

Enkele hoofdlijnen van het rapport zullen in het kort worden vermeld.

Verbetering en uitbreiding van de landbouw wordt van primaire betekenis voor het land geacht. De mogelijkheden om tot irrigatie op grote schaal over te gaan zijn wel aanwezig, maar stuiten (nog afgezien van het financiële aspect) op politieke hindernissen, daar geen overeenstemming kon worden bereikt met Israël en Syrië, die eveneens in het schaarse water geïnteresseerd zijn. Er worden nu enkele kleinere projecten uitgevoerd in de Jordaan-vallei. De Wereldbank-missie ziet ook goede mogelijkheden tot een produktieverhoging in de minder regenarme gebieden door betere produktiemethoden. Bovendien wordt een gedeeltelijke omschakeling van de produktie van graan naar die van bepaalde fruitsoorten aantrekkelijk geacht voor deze streken. Niettemin lijkt het onwaarschijnlijk dat de landbouw rond de Jordaan in de nabije toekomst weer zal komen tot een bloei als in de verre oudheid, toen deze streek vergeleken werd met „de Hof des Heren”.

Industrieën zijn er in Jordanië nauwelijks te vinden. Bodemschatten ontbreken vrijwel geheel; er zijn enkele mineralen in exploitabele hoeveelheden aanwezig, waardoor de oprichting of verbetering van soda- en fosfaatfabrieken door de missie werd aanbevolen. Tot groot verdriet van de Regering heeft men nog steeds geen olie kunnen aanboren, ondanks langdurig zoeken. De plannen tot de bouw van een eigen raffinaderij schijnen nu binnenkort te zullen worden verwezenlijkt; in 1960 zou dan de olie voor binnenlands gebruik in ruwe vorm kunnen worden geïmporteerd, wat een besparing aan deviezen zou betekenen. Ondanks de vele financiële faciliteiten, die de Regering biedt aan een aantal industrieën, waarvan de oprichting of uitbreiding wenselijk wordt geacht, is de industrialisatie nog niet of nauwelijks op gang gekomen. Naast het gebrek aan kapitaal en „skill” zijn er nog andere belemmeringen, zoals de onzekere en kostbare energievoorziening en de slechte transportmogelijkheden.

Het is derhalve niet verwonderlijk, dat in het door de missie van de Wereldbank voorgestelde tienjarenplan de transportsector een zeer belangrijke plaats inneemt. Naast het irrigatieproject hebben de aanleg van een nieuwe haven in Akaba (gelegen aan de Golf van Akaba, een uitloper van de Rode Zee) en de bouw van een verkeersweg van deze haven naar de hoofdstad Amman de hoogste prioriteit. Met de uitvoering van deze verkeersprojecten werd vrijwel terstond een aanvang gemaakt, alsook met de verbetering van de bestaande spoorwegen, maar sinds enige tijd liggen de werkzaamheden vrijwel geheel stil wegens kapitaalgebrek.

Nu grote vakantie-reizen naar het buitenland voor het welvarende deel van de mensheid hoe langer hoe meer tot de „way of life” gaan behoren, mag Jordanië hopen op

een toenemend toerisme, mits de politieke rust weerkeert. Het land telt immers vele plaatsen van grote religieuze, historische en archeologische betekenis, zoals oud-Jeruzalem, Bethlèhem, Jericho, Petra enz. Een gunstige omstandigheid is voorts, dat een verbetering van de toeristische voorzieningen geen enorme kapitalen vraagt. Dat de Jordaniër de op dit gebied vereiste „skill” bezit, zou kunnen blijken uit de ernst en overtuiging waarmee hij bij de Dode Zee de goedgelovige vreemdeling heden ten dage nog precies de zuil aanwijst waarin eens de vrouw van Lot werd veranderd als straf voor haar ongehoorzaamheid.

Terugkerend tot het ontwikkelingsplan van de Wereldbank moet nog worden opgemerkt, dat de totale investeringen van de Overheid voor de tien jaren tot 1966 rond f. 450 mln. zouden bedragen. Meer dan 60 pCt. van dit bedrag zou door het buitenland moeten worden verschaft. Hierbij is afgezien van de uitgaven voor defensie, die in de jaren voor 1956 volledig door Engeland werden gefinancierd. De missie schatte, dat uitvoering van het ontwikkelingsprogramma zou leiden tot een produktiestijging van 4 pCt. per jaar. Daar de bevolkingsaanwas 3 pCt. per jaar bedraagt, blijft de welvaartsstijging per hoofd der bevolking beperkt tot 1 pCt. per jaar. Een oplossing voor het werkloosheidsprobleem is volgens de missie niet te vinden binnen de grenzen van Jordanië.

Op het eerste gezicht lijkt het ontwikkelingsprogramma bescheiden eisen te stellen ten aanzien van de buitenlandse kapitaalverschaffing. Hierbij dient echter te worden bedacht, dat rekening werd gehouden met enige particuliere kapitaalimport, dat de kosten van de defensie (het Arabische Legioen) volledig door het buitenland worden gedragen, dat de vluchtelingen eveneens niet door Jordanië in het leven kunnen worden gehouden, en dat bovendien bij de bovengenoemde raming geen rekening werd gehouden met rente en aflossing. Dit alles resulteert in de noodzaak van een enorme kapitaalimport, die grotendeels in de vorm van schenkingen plaatsvindt. De zwaarste lasten vormen wel het leger (f. 100 mln. per jaar) en de vluchtelingen. Sedert 1956 zijn de Engelse bijdragen zeer sterk ingekrompen en van de toegezegde hulp van de „rijke” (lees: oliebezittende) Arabische buurlanden, die hiervoor in de plaats zou komen, is in feite weinig ontvangen. Het overgrote deel van de hulp komt nu van de Verenigde Staten.

Het is niet mogelijk, deze korte schets met een optimistische klank te beëindigen. Jordanië is niet slechts het minst welvarende land van het Midden-Oosten, maar biedt waarschijnlijk ook de minste mogelijkheden tot ontwikkeling en opbouw. Zeker is, dat de mogelijkheden die er zijn slechts ten volle benut kunnen worden door de grootst mogelijke samenwerking met de omringende staten. De weg van gesloten grenzen naar internationale samenwerking is misschien lang en moeilijk, maar het is de enige die perspectieven biedt.

Rotterdam.

H. LINNEMANN.

INGEZONDEN STUK

Veertien karaats

Drs. H. J. Noortman te Reeuwijk schrijft ons:

In „E.-S.B.” van 9 juli jl. werd in het artikel „Enige aspecten van Europese vervoerspolitiek op het Binnenvaartcongres”, een beschouwing gewijd aan de strijd rondom de publikatie van de vervoersprijzen in het kader van de E.G.K.S. De schrijver komt in dit artikel tot de con-

clusie, dat de publikatieplicht niet in strijd is met de Nederlandse vervoersbeginselen. Het doel van hetgeen hieronder volgt is niet op dit vraagstuk nader in te gaan ¹⁾,

¹⁾ Dat op dit punt de meningen overigens niet geheel en al gelijklopend zijn, moge blijken uit het commentaar in de Handels- en Transport-Courant van 22 juli jl.

maar enige aandacht te schenken aan de mening van de schrijver, als zou de argumentatie tegen de publikatieplicht op grond van het pal staan vóór de zuilen van de Nederlandse vervoerspolitiek, niet 18 karaats zijn.

De schrijver definieert de Nederlandse vervoerspolitiek als het standpunt, dat de prijsvorming van het vervoer gebaseerd moet zijn op de kostprijzen en op de marktverhoudingen. Naar zijn mening is de schone harmonie tussen de beide zuilen der Nederlandse vervoerspolitiek in vele gevallen maar uiterlijke schijn.

Wij menen de argumenten, die als verdediging van deze stelling worden aangevoerd, als volgt te kunnen samenvatten:

1. een aanpassing aan de marktverhoudingen betekent veelal een prijsgeven der aanpassing aan de kostprijs;
2. de verhouding tussen de elementen kostprijs en marktverhoudingen hangt af van de heersende marktform;
3. bij de zgn. volledige mededinging is iedere individuele vervoerder buiten machte de markt te beïnvloeden. De vervoerder moet zijn prijs aan de marktverhoudingen aanpassen. Hier is sprake van passieve aanpassing;
4. tegenover passieve aanpassing staat actieve prijszetting, op grond van momentele marktverhoudingen. Deze aanpassing heeft voornamelijk betrekking op marktvormen die aan de aanbodzijde een monopolistisch of monopolioïde karakter dragen.

De schrijver stelt dus tegenover elkaar een passieve aanpassing aan de marktverhoudingen enerzijds en een actieve prijszetting anderzijds. Bij de passieve aanpassing denkt schrijver in de eerste plaats aan wijzigingen van de marktverhoudingen in de loop van de tijd en bij actieve prijszetting aan de marktverhoudingen op een moment.

Onzes inziens zijn deze twee vormen van aanpassing echter niet zuiver tegenover elkaar te stellen, daar het waarnemingsobject niet gelijk is. We zullen ons dus moeten afvragen wat het verschil in aanpassingsmogelijkheden is op een moment enerzijds en in de loop van de tijd anderzijds.

De marktverhouding op een moment.

Schrijver haalt als voorbeeld de Nederlandsche Spoorwegen aan, die hun verladere een verschillende prijs kunnen berekenen, afhankelijk van de vraag of deze verladere al dan niet de mogelijkheid hebben van een ander vervoersapparaat gebruik te maken. Naar onze mening is in het hier gegeven voorbeeld sprake van prijsdiscriminatie, welke mogelijk is doordat de monopolist hier in een onvolkomen markt opereert. Maar ook indien de markt volkomen zou zijn, dus indien alle verladere of geen mogelijkheid tot het gebruik van een ander vervoersapparaat zouden hebben, of allen wel, dan zouden de Nederlandsche Spoorwegen toch als prijszetter kunnen optreden. De onvolkomenheid van de markt is daartoe geen voorwaarde. Niet het monopolist-zijn doet twee prijzen ontstaan, want ook indien tegenover de twee groepen verladere een veelheid van vervoerders staat, vinden twee prijsvormingen plaats op grond van het feit, dat de vraagcurves een ander verloop hebben. Het tweede punt van overeenstemming tussen de monopolist en de veelheid van vervoerders is, dat in beide gevallen de situatie aan de vraagzijde een gegeven is, waarop zij op de voor hun gunstigste wijze moeten reageren.

De aanpassing in de loop van de tijd.

Schrijver geeft het voorbeeld van een gewijzigde marktsituatie ten gevolge van het optreden van een depressie.

Ook nu kan worden gezegd, dat zowel de monopolist als ook de veelheid van vervoerders zich geplaagd zien voor een verschuiving van de vraagcurve(s). Dit is in beide gevallen een gegeven. Indien nu en op één tijdstip en in de loop van de tijd zowel voor de monopolist als voor de veelheid van vervoerders de marktsituatie aan de vraagzijde een gegeven is, waarop zij moeten reageren, dan blijft de vraag wat de betekenis is van de tweede zuil, de kostprijs. Het antwoord is gelijkloidend: voor de monopolist en voor de veelheid van vervoerders is het baseren op de kostprijs onmisbaar om tot een bepaling van hun reactie op de vraag te komen.

De marktsituatie op één tijdstip.

De monopolist ziet zich geplaagd tegenover twee groepen verladere. De hoogte van de voor elk dezer beide groepen te berekenen prijs en daarmee de omvang van het vervoer dat hij aantrekt is slechts zinnig te bepalen bij kennis van de kosten. Immers, waarom maakt de monopolist gebruik van het bestaan van de twee deelmarkten? Om tot een zo gunstig mogelijk bedrijfsresultaat te komen. D.w.z. hij tracht zijn winst te maximeren. Dit is slechts mogelijk bij het kennen van de kosten bij verschillende vervoersomvang. Voor de veelheid van vervoerders geldt hetzelfde. Ook zij streven naar een zo gunstig mogelijk bedrijfsresultaat. De wijze, waarop zij op de vraag zullen reageren, is slechts te bepalen, indien hun kosten in beschouwing worden genomen.

De aanpassing in de loop van de tijd.

Ook nu zullen de monopolist en de veelheid van vervoerders slechts positie kunnen kiezen bij een gewijzigde vraag situatie, indien zij zich op hun kosten baseren. Schrijver stelt, dat bij volkomen concurrentie de vervoerder door een wijziging van zijn aanbod de prijs niet kan beïnvloeden. Dit is volkomen juist, maar het wil niet zeggen, dat de individuele vervoerder door een wijziging van zijn prijs zijn afzet niet zou kunnen wijzigen. De totale vraag is een gegeven, aangeduid door de vraagcurve; maar de vraag naar zijn vervoer niet. Deze laatste wordt door zijn afzetcurve aangegeven. Een passieve aanpassing is hier dus niet onvermijdelijk. De vervoerder kan een actieve prijspolitiek voeren, hetgeen de achter ons liggende periode in het binnenlandse vervoer dan ook duidelijk heeft doen zien.

Of deze actieve prijspolitiek verstandig is in een depressie, is afhankelijk van het verloop van de vraagcurve. Indien deze inelastisch is, dan ontstaat de situatie dat de vervoerder door zijn prijspolitiek in eerste instantie wel een vergroting van de vraag naar zijn vervoer kan bewerkstelligen, maar indien de overige vervoerders ook tot een actieve prijspolitiek overgaan daalt de vervoersprijs verder, zonder dat er voor de vervoerders tezamen een grotere vraag ontstaat. Het enige resultaat is dan, dat hun ontvangsten lager zijn dan vóór het moment waarop de actieve prijspolitiek begon.

Indien dus zou worden gesteld dat actieve aanpassing in de vorm van prijspolitiek theoretisch wel mogelijk is, maar gezien de inelasticiteit van de totale vraag, onverstandig en dus uit vervoerdersstandpunt af te wijzen, dan is dit juist. Hiermee is echter nog niet aangetoond dat de kostprijs voor een prijsvorming in de depressie geen betekenis heeft. Actieve prijspolitiek bleek onverstandig. De vervoerder heeft dan de bestaande prijs als een gegeven te aanvaarden. Nu blijft toch nog de vraag in welke omvang de vervoerder, gegeven de marktprijs, aan het vervoer zal deelnemen. D.w.z. hij zal zijn individuele aanbod moeten

bepalen. Hierover is slechts een verantwoorde beslissing mogelijk bij het baseren op de kosten.

Een passieve aanpassing, waarbij de vervoerder afwacht in welke mate er een beroep op hem als vervoerder wordt gedaan komt voor, daar een deel der ondernemers onvoldoende inzicht in de bedrijfskosten heeft. Maar het is niet juist. De vervoerder kan door zijn deelname aan het vervoer de prijs niet wijzigen, maar wel zijn bedrijfsuitkomsten. Immers, indien de marktprijs zover gedaald zou zijn, dat de vraaglijn bij iedere deelname beneden de marginale kostencurve²⁾ lag, dan zou deze ondernemer bij „actieve” aanpassing niet aan het vervoer deelnemen, daar iedere deelname zijn verlies groter zou maken. Zou de vraaglijn zo liggen dat er wel een snijpunt met de marginale kostencurve optreedt, dan houdt actieve aanpassing in, dat de vervoerder zijn aanbod afstemt op die omvang, daar een andere deelname zijn verlies vergroot, gegeven een vraaglijn die beneden de gemiddelde kostencurve ligt.

Ook in deze depressiesituatie is actieve aanpassing noodzakelijk voor de individuele vervoerder en voor de vervoerders tezamen. Immers, indien de marktprijs op een niveau ligt, waarbij een actieve aanpassing een vervoersaanbod tot gevolg zou hebben, dat kleiner is dan overeenstemmend met de totale vraag, dan moet de prijs optrekken om aan deze vraag te kunnen voldoen. De passieve aanpassing, waarbij dus geen acht wordt geslagen op de kosten, houdt het gevaar in dat de prijs tot een onnodig laag niveau daalt en daar onnodig lang blijft hangen.

Wij kunnen dus concluderen, dat:

1. de monopolist en de veelheid van vervoerders hetzelfde nastreven: nl. een zo gunstig mogelijk bedrijfsresultaat;
2. zij dit slechts kunnen bereiken door, bij een gegeven situatie aan de vraagzijde, hun aanbod bepaald te doen zijn door hun kosten;
3. zij in deze zin allen actief zijn in hun aanpassing;
4. het bestaan van deelmarkten aan de vraagzijde hun allen dezelfde aanleiding geeft tot het vormen van verschillende prijzen op die deelmarkten;
5. passieve aanpassing voor de veelheid van vervoerders er slechts is in die zin, dat tijdens een depressie actieve prijspolitiek ongewenst is bij een inelastische totale vraag naar vervoer.

Het doel van het bovenstaande was slechts aan te tonen, dat de harmonie tussen de twee zuilen van de Nederlandse vervoerspolitiek geen schijn is. Onze uiteenzetting was echter slechts bepekkt; vandaar onze aanhef: „Veertien karaats”.

²⁾ Hierin zijn mede begrepen de kosten van de duurzame produktiemiddelen, voor zover de technische slijtage overheerst.

BOEKBESPREKING

Stichting voor Economisch Onderzoek der Universiteit van Amsterdam: Algemene aspecten van de grossierderij in Nederland. De grossiersfunctie in de groothandel
H. H. E. Stenfert Kroese N.V., Leiden 1957, 91 blz., f. 6,50.

De waarde die aan deze studie over „de grossiersfunctie in de groothandel” kan worden toegekend, hangt in grote mate af van de gezichtshoek, van waaruit men haar benadert. Enerzijds kunnen de theoretische opzet en uitwerking gewaardeerd worden, anderzijds moet de praktische waarde

van dit boekje niet te hoog worden aangeslagen. De samenstellers constateren dit zelf reeds, wanneer zij in de inleiding op blz. 1 opmerken: „Dat de meer gedetailleerde studie van de textielgrossierderij (publikatie no. 1 in deze serie) vrijwel gelijktijdig met de onderhavige algemenere studie werd geëntameerd en zelfs eerder dan deze het licht zag, vloeit mede voort uit de tijdens het onderzoek meer en meer gebleken wenselijkheid om de uitkomsten zoveel doenlijk tegen een concrete, levende achtergrond te plaatsen”.

Het terrein dat door de groothandel wordt bestréken, is dermate groot en de variaties in de wijze waarop de grossiersfunctie wordt uitgeoefend zijn dermate talrijk, dat het onmogelijk is in een bestek van 72 bladzijden aangevuld met 10 appendices te komen tot meer dan zeer algemene, betrekkelijk vage conclusies die voor de gehele groothandel geldend zijn. Concretere gevolgtrekkingen vindt men dan ook juist daar, waar grossiers werkend in bepaalde branches zijn samengebracht. Hier doet zich dan evenwel het bezwaar voor, dat de materie niet voldoende is uitgewerkt. Een dieper gaande studie van bepaalde sectoren moet dan ook als een onontbeerlijke aanvulling van deze tweede publikatie in de serie „Algemene aspecten van de grossierderij in Nederland”, worden beschouwd. Een belangrijke aanvulling van de bronnen van gegevens die thans zijn gebruikt, moet daarbij gevonden worden in de publikaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek over de groothandel in kruidenierswaren, chocolade en suikerwerken, textielgoederen, tabaksfabrikaten, en alcoholhoudende en alcoholvrije dranken.

Bij de behandeling van „andere voor de grossiersfunctie bepalende factoren” mist men een bespreking van met name de verkoopstimulering aan de consument, zoals deze door de moderne groothandel in verschillende bedrijfstakken (vrijwillig filiaalbedrijf) wordt bevorderd, terwijl in deze § 7, blz. 23, de opmerking dat in de financiering van kleine afnemers een functie voor de grossier ligt, voorbijgaat aan de omstandigheid, dat juist de financiering van de groter wordende detaillist voor de groothandel van het grootste belang is.

In hoofdstuk IV wordt o.a. de spreiding der uitgesproken distributieve grossiers besproken. Hier worden conclusies getrokken op basis van aantallen distributieve grossiers. Een zuiverder beeld zou evenwel verkregen kunnen worden door rekening te houden met de omzetten per vestigingsplaats, of door de eventuele onmogelijkheid tot het verkrijgen van de hier bedoelde cijfers te vermelden, zodat de lezer de conclusies op hun juiste waarde kan taxeren.

Bij de behandeling van veel voorkomende goederencombinaties wordt gewezen op het in kleinere plaatsen relatief sterk vertegenwoordigd zijn van grossierderijtypen met uitgebreid assortiment. Hierbij mag niet onvermeld blijven, dat vooral het streven naar lagere distributiekosten door orderconcentratie van de detaillisten en de toenemende parallelisatie in de kleinhandel leiden tot grotere assortimenten in de grossierderij.

Beslist onjuist is de opmerking op blz. 64 dat de behoefte aan contante middelen een motief zou zijn voor het door de grossier exploiteren van een winkel: „De detailhandel in artikelen, welke min of meer incidenteel gekocht worden, zodat een zwakke klantenbinding bestaat, ontvangt gewoonlijk contante betaling, terwijl de grossierderij in deze zelfde goederen vrij dikwijls leverancierskrediet moet verstrekken. Het exploiteren van een detailzaak kan dus de financiering van het hoofdbedrijf — de grossierderij —

vergemakkelijken". Vereist het inrichten — inventaris en goederenvoorraad — van een detailhandel dan geen, veel grotere, investering en wat denken de schrijvers van het afbetalingskrediet aan de consumenten, al wordt deze kredietverlening zo veel mogelijk naar anderen overgeheveld?

De vorenstaande kritische opmerkingen dienen niet te worden opgevat als een advies om de besproken studie ongelezen te laten. Integendeel, als achtergrond voor een meer gedetailleerde studie over de plaats van de groot-handel in bepaalde bedrijfstakken, zal dit geschrift zeker waardevol zijn.

Barendrecht.

Dr. J. ALERS.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt heeft de hindernis van de ultimo zonder merkbare moeite kunnen nemen. Reeds aan het begin van de verslagweek kon het bankwezen als geheel zich, blijkens de weekstaat per 25 augustus, in een ruime liquiditeit verheugen. Dank zij de aflossing van vervallend schatkistpapier vertoonde het saldo van de banken een sprong van bijna f. 170 mln. t.o.v. de vorige weekstaatsdag. Dezelfde factor is ook deze week werkzaam geweest, want van 25 t/m 27 augustus verviel er niet minder dan f. 263 mln. aan papier.

De Staat moest aldus in deze dagen een groter bedrag betalen dan hij op 25 augustus bij de Bank aanhield. Het „tekort", ad ca. f. 85 mln., is echter juist iets kleiner dan het bedrag dat uit de plaatsing van schatkistbiljetten (inschrijving van 25 augustus) beschikbaar is gekomen, t.w. f. 94,7 mln. Het ziet er dus naar uit dat de Schatkist, ten minste wat betreft de betalingen en ontvangsten uit hoofde van de vlottende schuld, in deze moeilijke augustusmaand met de hakken over de sloot is gekomen.

Afgezien van de zorgen omtrent de begroting 1959 ziet de septembermaand er voor de Schatkist iets vrolijker uit. Op 2 september staat de inschrijving open op 3- en 12-maandspromessen, er vervalt een aanmerkelijk lager bedrag aan schatkistpapier dan in augustus, en de belasting-ontvangsten zullen rijkelijker gaan vloeien.

Voor de meer interessante geldmarktontwikkelingen moet men deze week niet zo zeer in Nederland terecht als wel in het buitenland. België schaarde zich onder de landen die tot een verlaging van het officiële disconto zijn overgegaan. Het bedraagt thans, evenals in ons land, 3½ pCt. In Amerika daarentegen kregen nog twee Federal Reserve Banks vergunning van de Board om het disconto te verhogen tot 2 pCt. Van harte gaat het in de Verenigde Staten met de discontoverhogingen blijkbaar niet, want acht van de twaalf Centrale Banken, w.o. die van New York, hielden tot nog toe aan het oude disconto ad 1¾ pCt. vast. Ondertussen steeg het toewijzingsdisconto voor driemaands Treasury Bills opnieuw; het werd laatstelijk vastgesteld op 2,162 pCt., ruim 1½ pCt. hoger dan drie maanden geleden.

Voor de grootste verrassing werd evenwel in Engeland gezorgd, waar een aantal banken, als eerste de Midland Bank, aankondigde zich op het terrein van de Personal Loan — detailhandel in blanco afbetalingskrediet — te zullen gaan begeven, hetgeen tot een ware tarievenoorlog heeft geleid.

De kapitaalmarkt.

Alsof het een afgesproken zaak betrof kwamen 'de grootste drie internationale concerns vrijwel tegelijkertijd met de publikatie van hun halfjaarcijfers. Bij Koninklijke vertoonde de netto-winst een daling van ruim 30 pCt. t.o.v. de eerste zes maanden van 1957. De cijfers van Unilever maar vooral die van Philips geven dan een vrolijker beeld te zien: de netto-winst is in het eerste halfjaar met ca. 5, resp. 14 pCt. gestegen.

Veel invloed hebben deze publikaties overigens nog niet gehad, want op de laatste beursdag van de week volgde een nogal flinke reactie, die men, naar keuze, kan verklaren uit het Labor-day feest, dat de Amerikaanse beurzen 1 september gesloten zal houden, uit de dreigende houding van Communistisch China, of uit de toepasselijkheid van die typische beurs-slogan: het bezit van de zaak is het einde van 't vermaak, al zou dit bij Koninklijke dan tot een koersstijging hebben moeten leiden.

Als een factor die de Amsterdamse beurs in de verslagweek niet onberoerd heeft gelaten moet het sluiten van het belastingverdrag tussen Nederland en West-Duitsland worden genoemd. T.a.v. ondernemingen met dochters in West-Duitsland gold dit als een hausse-factor, in verband met de (eenmalige) tariefsverlaging m.b.t. een deel van de over de jaren 1956-1958 verschuldigde Kapitalertragssteuer.

In de Verenigde Staten kan van een weifelende stemming worden gesproken. Wellicht zijn de potentiële kopers van aandelen bevreesd dat de theorie volgens welke aandelen een goede bescherming tegen inflatie bieden niet aan een nieuwe test onderworpen kan worden, als de monetaire autoriteiten doorgaan de dreigende inflatie te bestrijden voordat zij goed en wel op gang is gekomen. Interessant was het vast te stellen dat de omvang van de baisseposities voor het eerst in 1958 een daling heeft ondergaan, zodat het niet onaannemelijk is dat de koersstijging van de laatste tijd althans ten dele aan baissedekkingen te danken is geweest. Op hun beurt kunnen deze baissedekkingen zeer wel een gevolg zijn geweest van de verschepping der

Aand., indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	2 jan. 1958	22 aug. 1958	29 aug. 1958
Algemeen		168	209	206
Internat. concerns		237	298	290
Industrie		126	154	160
Scheepvaart		117	138	137
Banken		106	124	125
Indon. aand.		64	88	87
Aandelen				
Kon. Petroleum	f. 147,30	f. 170,70	f. 165,20	
Unilever	311¼	380	378	
Philips	230½	323	311¾	
A.K.U.	142½	200%	197%	
Kon. N. Hoogovens	241	331	339	
Van Gelder Zn.	170	183½	184	
H.A.L.	132%	141	139½	
Amsterd. Bank	191½	225	226	
H.V.A.	84%	108½	104%	
Staatsfondsen				
2½ pCt. N.W.S.		59%	62½	61
3½ pCt. 1947		85½	91½	91 ^{27/32}
3½ pCt. 1955 I		81%	88½	88
3 pCt. Grootboek 1946		80½	89%	91½
3 pCt. Dollarlening		90	92½	92½
Diverse obligaties				
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...		84	91%	91
3½ pCt. Bk.v.Ned.Gem.1954 II/III		79%	85½	85½
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen		84%	91	91¾
3½ pCt. Philips 1948		90	94%	95%
3½ pCt. Westl. Hyp. Bank		80	85%	85½
6 pCt. Nat. Woningb.len. 1957		104%	109%	109%
New York				
Aandelenkoersgemiddelde				
Dow Jones Industrials		439	508	509

prolongatievoorwaarden die begin augustus heeft plaats gevonden, en welke niet alleen op hausse maar ook op baisse-transacties betrekking heeft gehad.

Uit C.B.S.-gegevens blijkt dat er bij de spaarbanken in de eerste zeven maanden van 1958 f. 333 mln. meer is ingelegd dan opgevraagd, tegen f. 153 mln. in dezelfde periode van vorig jaar. De spaarbanken zullen dus wel hun deel hebben bijgedragen tot het welslagen van de stroom van obligatie-emissies die in 1958 heeft gevloeid. Hiermee was n.l. t.m. augustus ruim f. 760 mln. gemoeid, d.i. bijna f. 400 mln. meer dan vorig jaar.

De Wereldbank heeft deze week herhaaldelijk van zich doen spreken. In de eerste plaats werd bekend gemaakt dat een bedrag van \$ 75 mln. aan tweejarige 3½ pCt.-obligaties bij veertig niet-Amerikaanse institutionele beleggers in 26 landen, w.o. Nederland, werd geplaatst. En in de tweede plaats heeft President Eisenhower het plan ontvouwd om, mede als bijdrage tot een oplossing van de internationale liquiditeitscrisis, de quota van het I.M.F. en het kapitaal van de Wereldbank te vergroten. Dat dit voorstel mede de oprichting van een nieuwe internationale ontwikkelingsbank behelst behoeft haast geen verwondering te wekken. Om het met de woorden van „The Economist” te zeggen: „One bank a day keeps the Russians away”.

M. P. GANS.

ONDERNEMINGEN, die het beste leidende personeel zoeken,

speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek

„VACATURES”

Het aantal reacties, dat deze annonces tot gevolg hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert.

vacatures

De Amstel Brouwerij N.V. te Amsterdam

vraagt

jong econoom

ter assistentie van haar commerciële staf

Gegadigden (tot de leeftijd van 30 jaar) dienen belangstelling te hebben voor financiële en organisatorische vraagstukken.

Eigenhandig, niet met ballpoint, geschreven brieven, voorzien van recente pasfoto, worden gaarne ingewacht bij de AMSTEL BROUWERIJ N.V., Mauritskade 14, AMSTERDAM.

HOOGOVS IJMUIDEN

De Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V. en aangesloten bedrijven te IJmuiden vragen voor de afdelingen Bedrijfsadministratie

administratieve krachten

voor werkzaamheden op verschillend niveau.

Opleiding: H.B.S. of Mulo en praktijkdiploma Boekhouden of diploma M.B.A., resp. Staatspraktijkdiploma of diploma M.O. Handelswetenschappen A.

Leeftijd: ca. 25 jaar.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met beschrijving van opleiding en levensloop worden, vergezeld van een recente pasfoto en onder vermelding van ons nummer E.S.B. 975, ingewacht bij de afdeling Personeelsbeheer Beambten.

MEESTER IN DE RECHTEN

Schriftelijk/mondelijke opleiding

OPLEIDINGEN VOOR: M.O. Economie, M.O. Staatsinrichting, Accountant (N.I. v. Acc.), M.O. Boekhouden Gemeente-Administratie

Geeft u ons op voor welke opleiding u interesse hebt; wij zenden u dan ons gratis prospectus.

LEIDSCH E ONDERWIJSINSTELLINGEN

Instellingen zonder winstgevend doel.

Johan de Wittstraat 396-397

Leiden

Erkend door de Inspectie v.h. Schriftelijk Onderwijs, m.m.v. het Ministerie van O., K. en W.

(Zie ook de vacatures op pag. 688)

195 (486)

GEMEENTE HELMOND

Bij de dienst van publieke werken van bovengenoemde gemeente wordt gevraagd een

directie-secretaris

Vereist worden:

- a. *academische vorming of het bezit van het diploma G.A. II of een daarmee gelijk te stellen diploma;*
- b. *ruime ervaring op administratief gebied, bij voorkeur verkregen in het vervullen van een gelijksoortige staffunctie.*

Aanstelling geschiedt naar gelang van bekwaamheid in de rang van referendaris of referendaris 1e klas.

Jaarwedde: f 9247,08 tot f 10.544,52 of f 9393,36 tot 12.344,40, excl. comp. laatste huurverhoging.

Aanstelling boven het minimum is mogelijk. Rijksverplaatsingskostenbesluit is van toepassing.

Sollicitaties binnen 10 dagen na het verschijnen van dit blad in te zenden aan de burgemeester.

(Zie ook de vacatures op pag. 687)

Voor de
particuliere belegger
het
aangewezen
advies-orgaan

Versijnt 1 keer per 14 dagen
VRAAGT GRATIS PROEFNUMMER
Administratie Bel-Bel - Postbus 42 - Schiedam

Nauwkeurigheid aan het loket

is zo vanzelfsprekend, dat het onnodig is hierover te discussiëren.

Daarom is voor de technische hulpmiddelen, die een vlotte afwikkeling van het loketverkeer waarborgen, een foutloze en nauwkeurige werkwijze noodzakelijk.

Waarom zou men met het aanschaffen van zulke technische hulpmiddelen risico lopen?

ANKER LOKETMACHINES werken veilig en betrouwbaar en geven dag-in, dag-uit aan duizenden loketten in alle opzichten de meeste voldoening.

ANKER LOKETMACHINES worden met een 80-jarige ervaring in fijnmechanisch precisiewerk vervaardigd en werken reeds vele jaren in de gehele wereld.

Anker

ANKER KANTOORMACHINES N.V.,
Anna Paulownaplein 3, Den Haag, Tel. 636907*

Geëxposeerd op de Jaarbeurs, Bernhardhal, Croeselaan.
STAND 7079/91.